

**Narodowy Bank Polski
Departament Systemu Płatniczego**

**INFORMACJA
O
ROZLICZENIACH PIENIĘŻNYCH I
ROZRACHUNKACH MIĘDZYBANKOWYCH
w I kwartale 2003 r.**

Czerwiec 2003 r.

SYSTEM SORBNET

Uczestnikami systemu SORBNET według stanu na koniec marca 2003 r., poza NBP, były następujące podmioty:

56 banków (na koniec grudnia 2002 r. było ich 58),

Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.,

Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.

W I kwartale 2003 r. w Departamencie Systemu Płatniczego zamknięto rachunek bieżący :

- Banku Wschodniego S.A. (zamknięcie nastąpiło w dniu 16 stycznia 2003 r. w związku z przejęciem przez Bank „Społem” S.A., który od 15 kwietnia 2003 r. nosi nazwę Euro Bank S.A.),
- Banku Częstochowa S.A. (zamknięcie nastąpiło w dniu 3 marca 2003 r. w związku z przejęciem przez BRE Bank S.A.).

W omawianym kwartale w stosunku do kwartału poprzedniego zanotowano:

- znaczny wzrost (o 21,1%) średnich miesięcznych obrotów na wszystkich rachunkach w DSP do poziomu 1.636,0 mld zł (w poprzednim kwartale wynosiły one 1.350,9 mld zł),
- znaczny wzrost (o 82,6 %) średniej miesięcznej liczby zleceń płatniczych zrealizowanych w DSP do poziomu 66,0 tys. szt. (w poprzednim kwartale wynosiła ona 36,1 tys. szt.),
- spadek średniej kwoty zlecenia wynikającego z operacji na międzybankowym rynku pieniężnym do poziomu 29,8 mln zł (w poprzednim kwartale 39,97 mln zł),
- spadek średniej dziennej wielkości środków pieniężnych pozostawianych przez banki na koniec dnia na rachunkach bieżących w DSP do wartości 13,05 mld zł (w poprzednim kwartale 13,19 mld zł).

Wydaje się, że istotną przyczyną wspomnianych powyżej zmian było wejście w życie z dniem 1 stycznia 2003 r. Zarządzenia Prezesa NBP nr 14/2002 z dnia 6 listopada 2002 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych. Klientowskie zlecenia płatnicze przekraczające kwotę 1.000.000 złotych są traktowane jako wysokokwotowe zlecenia płatnicze i tym samym obowiązkowe jest ich realizowanie bezpośrednio w systemie SORBNET. Wcześniej, wspomniane zlecenia klientowskie były na ogół rozliczane za pośrednictwem Krajowej Izby Rozliczeniowej w systemie ELIXIR, a ich kierowanie do systemu SORBNET było dobrowolne.

W efekcie, w I kwartale 2003 r. uległ zmianie udział głównych typów operacji przeprowadzanych na rachunkach bieżących w DSP. I tak pod względem zarejestrowanych obrotów dominującą pozycję miały:

- rozrachunki wynikające z realizacji zleceń klientów składanych przez banki bezpośrednio do systemu SORBNET – 47 % (w poprzednim kwartale 31%),
- operacje na rynku międzybankowym – 40 % (w poprzednim kwartale 51%),
- wykorzystanie lub spłata kredytów udzielonych bankom przez NBP – 6 % (w poprzednim kwartale także 6%).

W omawianym kwartale, po raz pierwszy zaistniała sytuacja, w której dzienny stan środków na rachunkach bieżących banków był niższy od zadeklarowanego przez banki poziomu rezerw obowiązkowych. Na przestrzeni I kwartału 2003 r. średni stan środków wahał się w granicach od 7,38 mld zł (w dniu 27.II) do 16,93 mld zł (w dniu 20.II). Średni dzienny stan środków pieniężnych na rachunkach bieżących banków w DSP na tle zadeklarowanej przez banki wielkości rezerwy obowiązkowej prezentuje tabela.

Tabela. Średni dzienny stan środków pieniężnych na rachunkach bieżących banków w DSP na tle zadeklarowanej wielkości rezerwy obowiązkowej.

Kwartały	Średni dzienny stan środków pieniężnych na rachunku bieżącym banków (w mln zł)	Zadeklarowana przez banki wielkość rezerwy obowiązkowej (w mln zł)	Wolne środki (w mln zł)
2001 Q1	10.292,6	10.284,2	8,4
2001 Q2	10.590,1	10.432,6	157,5
2001 Q3	11.134,5	10.941,7	192,8
2001 Q4	11.632,8	11.405,2	227,6
2002 Q1	12.890,1	12.636,6	253,6
2002 Q2	12.953,4	12.876,6	76,8
2002 Q3	12.901,2	12.883,6	17,6
2002 Q4	13.187,7	13.107,0	80,7
2003 Q1	13.049,6	13.053,7	- 4,1

SYSTEMY WYMIANY ZLECEŃ ZA POŚREDNICTWEM KIR S.A.

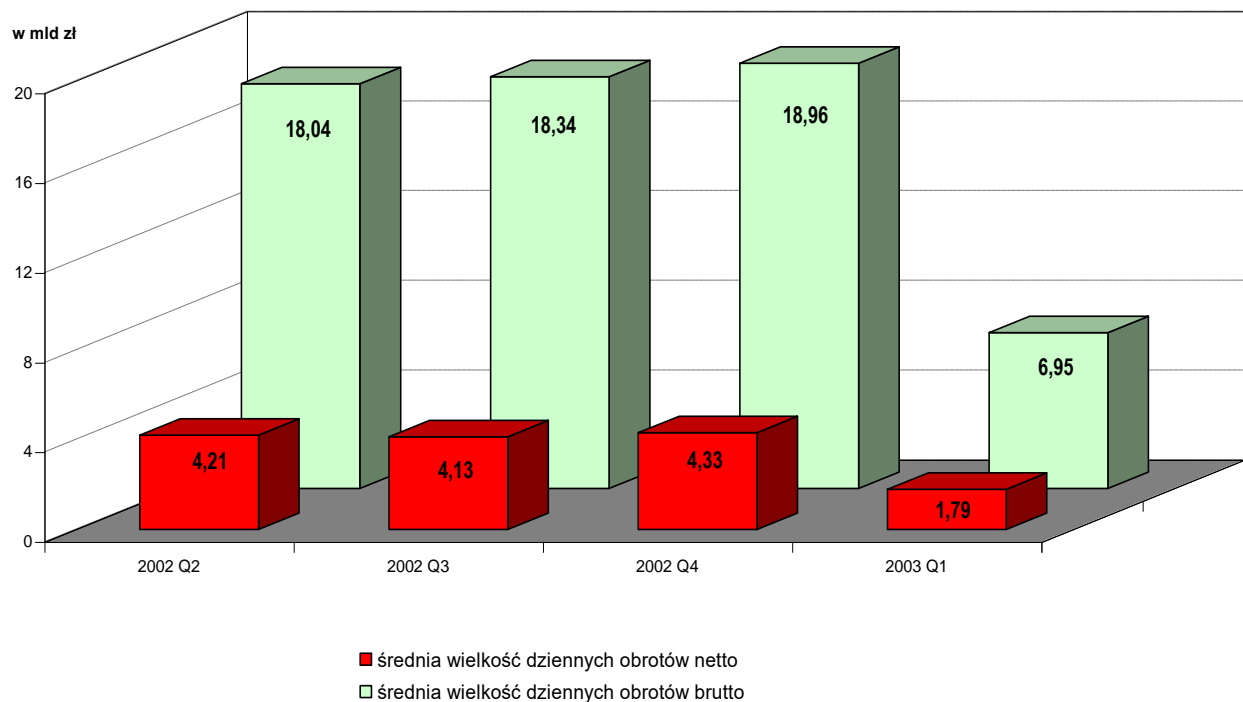
Na koniec I kwartału 2003 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych klientów banków za pośrednictwem systemów Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A było 56 banków (z NBP).

W I kwartale 2003 r. w związku z wejściem w życie regulacji zobowiązującej banki do kierowania wysokokwotowych zleceń klientów do rozrachunku w systemie SORBNET, znacząco zmalała średnia miesięczna wartość obrotów brutto w KIR S.A., która wyniosła 145,9 mld zł (w poprzednim kwartale wynosiła 398,2 mld zł), z czego na zlecenia uznaniowe przypadało 98,3 % , zaś na zlecenia obciążeniowe przypadało 1,4 %.

Średnie dzienne obroty brutto w KIR S.A. w I kwartale 2003 r. również uległy znacznej zmianie i wyniosły 6,94 mld zł (stanowi to spadek o 77% w stosunku do poprzedniego kwartału).

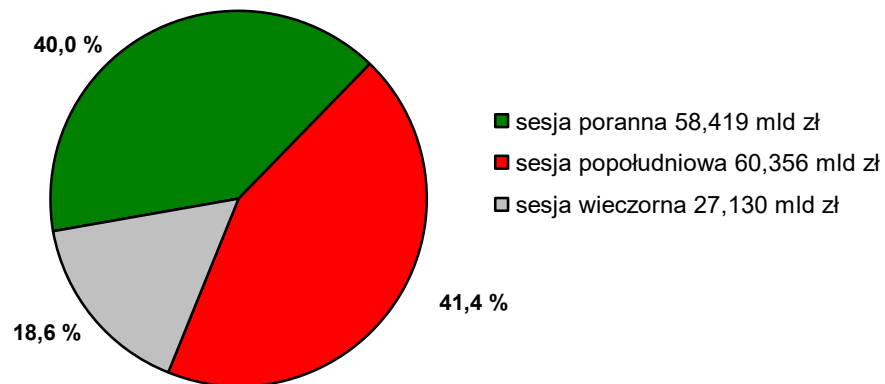
Wielkość obrotów brutto, tj. bez kompensowania zobowiązań należnościami wynikającymi z wymiany zleceń, była niemal 4,5-krotnie wyższa niż wielkość obrotów netto tj. kierowanych przez KIR S.A. do rozrachunku w NBP, co ilustruje poniższy wykres.

Wielkość średnich dziennych obrotów brutto i netto w KIR S.A.
w kolejnych kwartałach 2002 - 2003 roku.

Podział obrotów brutto w KIR S.A. według sesji, na których zlecenia były przedstawione do rozrachunku, tj. porannych, popołudniowych i wieczornych, przedstawia poniższy wykres.

Średnie miesięczne obroty brutto w KIR S.A. wg sesji rozrachunkowych
w I kwartale 2003 r.

SYSTEMY ROZRACHUNKU PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. (KDPW S.A.)

Według stanu na koniec marca 2003 r. bezpośrednimi uczestnikami KDPW S.A. było 64 podmiotów (w tym 40 banków i 21 instytucje brokerskie).

Podstawowe dane statystyczne związane z funkcjonowaniem systemu KDPW S.A. w I kw. 2003 r. prezentuje poniższa tabela.

Tabela. Liczba i wartość operacji rozliczonych przez KDPW S.A.

Typy operacji		Liczba operacji		Wartość operacji /mln zł/	
		2002 Q4	2003 Q1	2002 Q4	2003 Q1
1.	Akcje	936.318	604.416	17.066,1	11.219,5
2.	Obligacje Skarbu Państwa	59.631	53.084	380.491,7	488.293,9
3.	Kontrakty terminowe	252.597	284.308	18.555,7	20.671,3
4.	Indeks. jedn. udziałowe	592	707	6,1	12,2
5.	Warranty	1.177	1.414	1,2	1,2
6.	Inne	2.285	3.104	1.593,0	3.722,5
RAZEM		1.252.600	947.033	417.713,8	523.920,6

Centralny Rejestr Bonów Skarbowych (CRBS)

Według stanu na koniec marca 2003 r. konta depozytowe w CRBS posiadało 59 uczestników, z tego 56 (wyłącznie banki) prowadziło konta depozytowe również dla swoich klientów. Podstawowe dane statystyczne związane z funkcjonowaniem CRBS w I kwartale 2003 r. ilustruje poniższa tabela.

Tabela. Liczba i wartość transakcji w CRBS

Typ transakcji		Liczba transakcji		Wartość nominalna transakcji /mln zł/	
		2002 Q4	2003 Q1	2002 Q4	2003 Q1
1.	Rynek pierwotny	212	215	12.234,0	14.173,2
2.	Rynek wtórny	22.593	23.142	325.490,6	503.962,0
3.	Wykup	515	489	14.447,0	13.097,0
RAZEM:		23.320	23.846	352.171,6	531.232,2

Rejestr Bonów Pieniężnych NBP (RBP)

Według stanu na koniec marca 2003 r. konta w RBP posiadało bez zmian 36 banków (przy czym wszystkie obsługiwały transakcje klientowskie) oraz Bankowy Fundusz Gwarancyjny.

Podstawowe dane statystyczne związane z funkcjonowaniem RBP w I kwartale 2003 r. przedstawia poniższa tabela.

Tabela. Liczba i wartość transakcji w RBP

Typ transakcji		Liczba transakcji		Wartość nominalna transakcji /mln zł/	
		2002 Q4	2003 Q1	2002 Q4	2003 Q1
1.	Rynek pierwotny	62	86	20.152,20	37.000,00
2.	Rynek wtórny	409	563	15.724,66	28.665,27
3.	Wykup	159	212	18.500,00	41.752,20
RAZEM:		630	861	54.376,86	107.417,47

KARTY PŁATNICZE I BANKOMATOWE

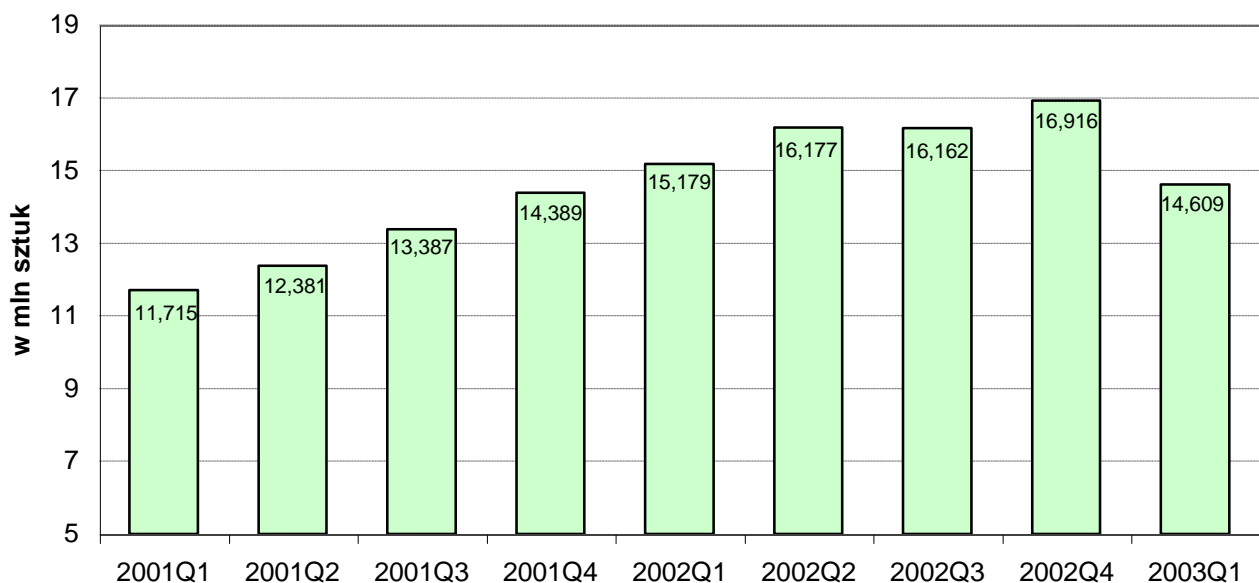
Według stanu na koniec I kwartału 2003 r., w obiegu znajdowało się ponad 14,6 mln kart płatniczych. Z danych uzyskanych z sektora bankowego wynika, iż liczba kart pozostających w obiegu zmniejszyła się w stosunku do IV kw 2002 r. W znacznym stopniu wynika, to z przyjmowania przez banki zasady, że podawana liczba kart pozostających w obiegu nie obejmuje następujących kategorii kart, które z różnych względów nie mogłyby być w praktyce użyte przez klientów np.:

- karty wyemitowane przez Bank, a jeszcze nie odebrane przez klientów,
- karty umieszczone na liście kart zastrzeżonych,
- karty mające aktualną datę ważności a mimo to oddane przez posiadacza, w związku z wygaśnięciem/zerwaniem umowy rachunku bankowego.

We wcześniejszych okresach tego typu karty ujmowane były na ogół w stanie kart w obiegu.

Dane dotyczące liczby kart płatniczych w Polsce przedstawia poniższy wykres.

Liczba wyemitowanych kart płatniczych w Polsce na przestrzeni kolejnych kwartałów 2001 - 2003 roku

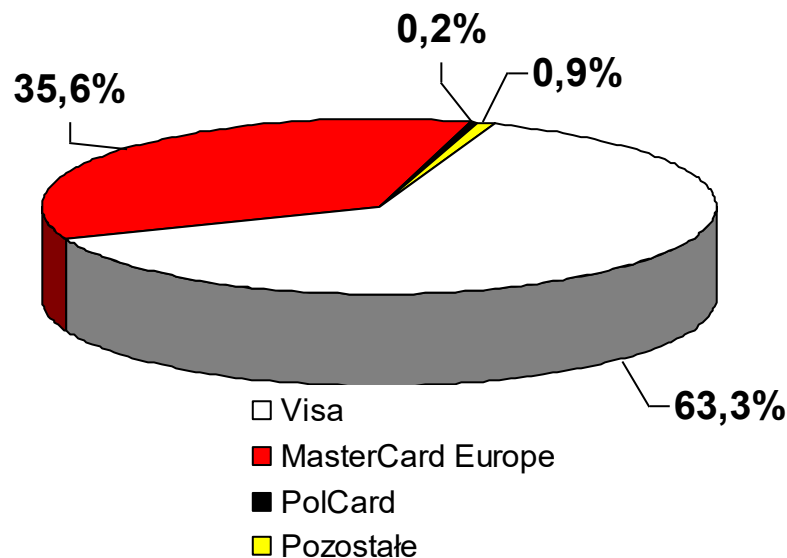
Stałą tendencję notuje się w odniesieniu do liczby bankomatów w Polsce, co oznacza coraz większą dostępności tych urządzeń. Obserwowany na przestrzeni ostatnich kwartałów wzrost liczby bankomatów w Polsce, może pozytywnie świadczyć o rozwoju rynku kartowego. Wartość transakcji dokonywanych przy użyciu kart płatniczych i bankomatowych na tle liczby dostępnych bankomatów przedstawia poniższa tabela.

Tabela. Wartość transakcji dokonanych przy użyciu kart płatniczych oraz liczba bankomatów w Polsce.

Wyszczególnienie	Wartość transakcji kartowych w mln zł		Liczba bankomatów w szt.	
		<i>dynamika 1998 = 100</i>		<i>dynamika 1998 = 100</i>
ROK 1998	11.589,0	100	2.009	100
ROK 1999	11.463,2	98	3.949	197
ROK 2000	19.319,5	167	5.266	262
2001 Q1	18.439,7	159	5.367	267
2001 Q2	21.905,0	189	5.548	276
2001 Q3	23.443,4	202	5.802	288
2001 Q4	24.677,5	213	6.476	322
2002 Q1	24.317,7	213	6.748	336
2002 Q2	26.743,1	231	6.936	345
2002 Q3	28.506,7	246	7.026	349
2002 Q4	29.746,9	257	7.145	356
2003 Q1	28.530,2	246	7.192	357

Nadal dominującą pozycję na rynku polskim utrzymuje system Visa, do którego należy 63,3% wyemitowanych w Polsce kart. Udział głównych systemów kart płatniczych i bankomatowych występujących na rynku polskim przedstawia poniższy wykres.

Wykres. Udział głównych systemów kart płatniczych i bankomatowych na koniec 2003 Q1.

Podsumowanie

Z dniem 1 stycznia 2003 r. nastąpiła znacząca zmiana dotycząca sposobu przeprowadzania rozrachunków z tytułu zleceń klientowskich. Zgodnie z treścią Zarządzenia Prezesa NBP nr 14/2002 z dnia 6 listopada 2002 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych, zlecenia płatnicze przekraczające kwotę 1.000.000 są przez banki kierowane bezpośrednio do systemu SORBNET. Dotychczas, zlecenia te były rozliczane za pośrednictwem Krajowej Izby Rozliczeniowej w systemie ELIXIR. Zmiana ta spowodowała znaczne obniżenie wielkości obrotów rejestrowanych w systemie ELIXIR (porównując średnie wielkości z dwóch kolejnych kwartałów zanotowano spadek o 63%). Ponieważ ELIXIR ma dominujący udział w całości obrotów KIR (w ostatnim kwartale wynosił 94,7%), zanotowano również zasadniczy spadek wielkości obrotów realizowanych przez Krajową Izbę Rozliczeniową.

Udział systemu SYBIR w ogólnej liczbie obsługiwanych transakcji nadal ulega zmniejszeniu (z poziomu 24,9% w poprzednim kwartale do 19,7% w I kwartale 2003 r.). Potwierdza to stale malejącą rolę systemu SYBIR w międzybankowych rozliczeniach detalicznych. Trend ten jest zgodny ze strategicznymi planami Izby, która podjęła decyzję zakończenia funkcjonowania wymiany zleceń w formie papierowej od połowy 2004 roku.

Na uwagę zasługuje również bardzo niski poziom wolnych środków utrzymywanych przez banki na rachunkach w DSP. W omawianym kwartale, po raz pierwszy zaistniała sytuacja, w której średni dzienny stan środków pieniężnych na rachunkach bieżących był niższy od zadeklarowanej przez banki wielkości rezerwy obowiązkowej.

Załączniki:

Załącznik 1 – Liczba zleceń realizowanych w DSP wg rodzaju wystawcy zleceń w kolejnych kwartałach 2000 - 2003 r.

Załącznik 2 – Struktura obrotów wg głównych typów operacji przeprowadzanych na rachunkach bieżących banków w DSP w I kwartale 2003 r.

Załącznik 3 – Liczba zleceń płatniczych wg głównych typów operacji dokonywanych na rachunkach bieżących banków w DSP w I kwartale 2003 r.

Załącznik 4 – Informacja o uczestnikach i obrotach w KIR S.A. w kolejnych kwartałach 2000 - 2003 r.

Załącznik 5 – Liczba wyemitowanych kart oraz liczba i wartość transakcji dokonanych poszczególnymi typami kart w I kwartale 2003 r.